Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Asiantuntijalausunto KEHA/8058/2020

21.10.2021

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

Viite:
Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan asiantuntijalausuntopyyntö ja kuulemispyyntö (12.10.2021) Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle asiassa HE 154/2021 vp

Asia:
Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen asiantuntijalausunto asiassa HE 154/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta

Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja antaa kirjallinen asiantuntijalausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laista rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennalta ehkäisemisestä ja korvaamisesta.

Luonnon monimuotoisuuden suojelun vuoksi menetettyjen tulojen korvaaminen elinkeinonharjoittajille on taloudellisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden sekä luonnonsuojelun hyväksyttävyyden kannalta välttämätöntä.

Rauhoitettujen eläinten aiheuttamat vahingot, niiden ennalta ehkäiseminen ja aiheutuneiden vahinkojen korvaaminen ovat Pohjois-Karjalassa erityisen merkittäviä. Valkoposkihanhet aiheuttavat maatiloille mittavia vahinkoja sekä lisätyötä ja -kustannuksia. Valkoposkihanhien aiheuttamia viljelysvahinkoja korvattiin maakunnassa vuonna 2020 yli 7 000 hehtaarin pinta-alasta lähes kolmella (3) miljoonalla eurolla. Tämä on noin 80 % rauhoitettujen eläinten maa-, metsä- ja kalataloudelle ja rakennuksille aiheutuneista vahingoista maksetuista korvauksista koko Suomessa. Vahinkojen todentaminen ja korvaushakemusten käsittely sekä korvausten maksaminen työllistävät runsaasti kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisia ja ELY-keskusta.

Lakiesitys on hyvin valmisteltu. Tehdyt selvitykset ovat perusteellisia, valmistelevan hankkeen osallistujajoukko oli laaja ja yksimielinen. Työn kuluessa on kuultu eri alojen asiantuntijoita ja vahingonkärsijöitä edustavia tahoja hyvin. Laki on myös Valkoposkihanhityöryhmän (MMM ja YM, elokuu 2020) esityksen mukainen toimenpide.

Lain ensisijaisena lähtökohtana oleva vahinkojen ennaltaehkäisy on erittäin perusteltu. Lakiesitys toisi toteutuessaan merkittäviä parannuksia vahinkojen ennaltaehkäisyyn, työkustannusten korvaamiseen ja vahingonkärsijöiden tasapuoliseen kohteluun. Asiasta säätäminen yhdellä lailla, esitetyllä soveltamisalalla sekä avustusten, korvausten ja tukien säädösperusteilla on perusteltua.

Rauhoitettujen lajien aiheuttamat vahingot työllistävät ELY-keskuksia jo nyt merkittävästi. Pelkästään Pohjois-Karjalan ELY-keskuksessa käsiteltiin vuonna 2020 yli 300 korvaushakemusta. Korvaushakemusten käsittelyä ei ole pystytty hoitamaan siihen varatuilla henkilöstöresursseilla, vaan hakemusten käsittelyyn on jouduttu siirtämään henkilöstöä muista tehtävistä. Lakiesitys toisi ELY-keskuksille lisää vastuuta ja tehtäviä erityisesti vahinkojen ennaltaehkäisyssä.

POHJOIS-KARJALAN ELINKEINO-, LIIKENNE- JA YMPÄRISTÖKESKUS
0295 026 000 Torikatu 36 A PL 69
www.ely-keskus.fi/pohjois-karjala Joensuu 80101 Joensuu

Esitetyn lain toimeenpanemiseksi korvaushakemusten käsittelyyn ja vahinkojen ennaltaehkäisyyn tulee osoittaa ELY-keskuksille riittävät toimintamäärärahat tarvittavan henkilöstön palkkaamiseksi. Nykyisin korvaushakemusten käsittely ja korvausten laskeminen tapahtuvat pitkälti manuaalisesti. Nopeasti laajentuneen tehtävän suorittamisen tehostamiseksi vahinkojen ilmoittamista, korvaushakemusten täyttöä ja hakemusten käsittelyä varten tulisi pikaisesti rakentaa sähköinen tietojärjestelmä.

Lakiesityksen keskeinen lähtökohta on pyrkiä ehkäisemään vahinkojen syntyä ja minimoimaan näin syntyneitä vahinkoja ja kustannuksia. Vahinkojen ennaltaehkäisyyn on ELY-keskusten henkilöstön lisäksi osoitettava myös muutoin tarvittavat määrärahat ja resurssit kohdentaen ne erityisesti vahingoista pahiten kärsiville alueille.

Nykyisin korvaushakemuksia käsitellään Pohjois-Karjalan ELY-keskuksessa ympäri vuoden ja korvaukset maksetaan kaksi kertaa vuodessa, syksyllä ja keväällä. Lakiesityksen mukaan korvauksia maksettaisiin vain kerran vuodessa. Tämä aiheuttaisi vahingonkärsijöille kohtuutonta haittaa ja taloudellisia ongelmia. Esimerkiksi keväällä syntyneistä vahingoista korvaukset maksettaisiin vahingonkärsijälle vasta seuraavan vuoden kevättalvella eli lähes vuoden päästä vahingon syntymisestä. Lakiesitystä ehdotetaan muutettavaksi siten, että korvausten maksaminen vahingon syntymishetkestä lukien ei ainakaan pitene nykyisestä.

Satovahinkokorvaukset lasketaan Ruokaviraston vuosittain julkaisemiin yksikköhintoihin ja normisatoihin perustuen. Ruokaviraston tilastointi perustuu riistavahinkolain tarpeisiin, eikä siinä ole huomioitu esimerkiksi valkoposkihanhien aiheuttamia vahinkoja. Lakimuutoksen yhteydessä tulisi viljelysvahinkojen korvausten määrittämisessä huomioida Ruokaviraston tilastoissa nyt olevat puutteet. Pohjois-Karjalan valkoposkihanhivahingoista lähes 40 % kohdistuu luomupelloille. Tavanomaisia satoja kalliimpia luomusatoja ei ole pystytty huomioimaan korvausten laskemisessa, koska luomuhintoja ei ole erikseen tilastoitu. Luomutuotanto tulisi huomioida korvausten laskemisessa ensisijaisesti Ruokaviraston tilastointia kehittämällä. Mikäli tämä ei ole mahdollista, luomuviljelyn sadon korkeampi arvo tulisi huomioida korottamalla korvaussummia säädettävissä rajoissa viranomaisen harkinnan mukaan.

Säilörehunurmia koskevissa vahingoissa Ruokaviraston normisatoihin on tilastoinnissa otettu mukaan vähätuottoisia alueita, kuten luonnonhoitopeltonurmet, suojavyöhykkeet, monimuotoisuuspellot ja -niityt, ympäristönurmet ja monivuotiset turvepeltonurmet. Tämä johtaa siihen, että pääosin hyvätuottoisille nurmille kohdistuvat vahingot korvataan huomattavasti alhaisemman normisatotiedon pohjalta. Vahinkoja vastaaviin ja oikeudenmukaisiin korvauksiin pääsemiseksi lain tulisi mahdollistaa tämän vääristymän korjaaminen korvauksia määritettäessä.

Hallituksen esityksen pohjalta annettavan lain ohella ELY-keskus pitää tärkeänä, että Valkoposkihanhityöryhmän yksimielisen esityksen mukaisesti Suomi edistää aktiivisesti valkoposkihanhen siirtämistä Bernin sopimuksen liitteeseen III ja sisällyttämistä lintudirektiivin liitteeseen II kannanhallinnan mahdollistamiseksi metsästämällä sekä siten merkittävästi vähentää vahinkoja ja niistä maksettavia korvauksia.

Ari Niiranen
Ylijohtaja
Pohjois-Karjalan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus